

Tartu Ülikool
Usuteaduskond

Hannes Heinsar

López de Oñaz y Loyola ja laiskus

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Marju Lepajõe

Tartu 2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
I. Definitsioon ja pärand	5
II. Eluloos	6
III. Vaimulikes harjutustes	7
3.1 Vaimude mõjutused	7
3.2 Vaimude eristamine	11
3.3 Trööst ja trööstitus	14
IV. Teoloogiline refleksioon	17
Kokkuvõte	19
Kasutatud allikad	21
Summary	23

Sissejuhatus

Ajalooliselt ja vast ka tänapäeval on jesuiidid olnud tegevuses etteruttavad – Lutz Mülleri (2006–2007) sõnul: „piiskopid vaatavad binokliga, mida need vennad seal kaugel teevad“.

Haridus ja koolitamine on neil põhimõtteliselt lipukirjas (Loyola on lubanud lausa tasuta haridust nendele, kes seda soovivad (Loyola 1991: 363), ka Tartu Ülikooli eelkäija oli jesuiitide loodud tõlkeseminar (Helk 2003: 204) ja eriti olulised on neile loodusteadused. Christoph Klaus SJ aitas läbi viia Gregoriuse kalendrireformi 16. sajandil, Athanasius Kircher SJ leiutas projektori 17. sajandil (Dinzelbacher, Hogg 2004: 194), János Sajnovics SJ näitas võrdleva keeleteaduse meetodi abil soomeugri ja ungari keele seotust 18. sajandil (Horvath 2005, Zsuzsa 2008). Leiutusi ja saavutusi on neil palju geograafias, astronoomias, meditsiinis, filosoofias, füüsikas, sotsioloogias, inimõiguste kaitsmises jne.

Algselt on aga hingeoid ja vaimuelu see, mis on omane ja ühine igale jesuiidile ning mille aluseks on Ignatius Loyola „Vaimulikud harjutused“ (*Ejercicios espirituales, Exercitia spiritualia*, lühendatult ES). Jesuiitide Selts on praegu suurim katoliiklik mungaordu, kus on väga erinevaid vaateid, aga ka need vennad, kes muidu võivad olla küsimustes diametraalselt erinevatel seisukohtadel, on kõik läbi teinud samalaadse protsessi ja kordavad seda mingis mahus ka iga aasta (Müller 2006).

Kohe pärast pöördumist tahtis Loyola astuda hoopis väga range korruga kartuuslaste ordu (Switek 1990: 215), aga kui ta raskemad lihasuretamid läbi tegi, endale sealt tervisehääd kaasa sai, siis leidis ta mõõdukama kutsumuse programmis *contemplativus in actionibus*. Väljapoole suunatud, apostellik töö jääbki iseloomustama tema vaimsust (kuigi kartuuslastega on jesuiitidel vaimne side siamaani, nt jesuiidi astumisel kartuuslaste ordule ei pea ta uuesti töötusi andma (Müller 2006)).

Usun, et ignatiuslikku vaimsust läbivad selgus, metoodilisus ja põhjalikkus, mis on vaimses suguluses täielikku vaikimist nõudvas kartuuslaste ordu korruga, aitavad kaasa reflektiivsusele. Need aitavad elada väga aktiivset elu, kus on segadust, pingeid, kõhklusid. Mõlemad „äärused“ eeldavad tihedat sidet Jumala ja iseendaga ning saavad aidata neid, kes otsivad midagi rohkemat – *magis. Simul in actione contemplativus* (Nadal 1991: 177) on see pinge, mille vahel ignatiuslikkus vaimsuses ollakse.

Üks vaenlasi *magis*'ele on laiskus. Kuna vastus laiskusele võib jääda liiga laiapiiriliseks ja probleem lahtiseletamatuks, piiran seda tähendust sõnaga ἀκηδία (akeedia – tüdimus). Nii saame rääkida ikka vaimsusest, ilma et peaks seda alati välja tooma.

Loyola enda tekstides esinevad koos sõnad *tibio* (leige), *perezoso* (laisk) ja *negligente* (hooletu), *torpe* (loid).

Loyola poolt pakutud põhjaliku tööriistaga saaks proovida leida vastuseid mitmetele küsimustele, mida ka käesolevas töös käsitlen. **Mis vastuseid pakub Loyola akeediale? Kas igasugune loidus ja kurbus on kurjast? Mis valikud on inimesel, keda võiks vaevata akeedia? Kas meil on põhjust muretuseks?**

Vaimulike harjutuste alustekstina kasutan literaalsemat tõlget E. Mullanilt (Loyola 1914), mis võiks aidata rohkem nüansse välja tuua kui n-õ igapäevalugemiseks mõeldud teised tõlked. Praegu on meil eesti keeles olemas ajakirjas Akadeemia ilmunud „Vaimulike harjutuste“ esimene nädal Maarja Kaplinski tõlkes (Loyola 1992) ja 1995. aastal faksiimiletrükis ilmunud Peeter Tarveli „Ignatius Loyola“ (esmatrükk 1933. aastal Tartus). Kuna „Vaimulike harjutuste“ esimene nädal ei jõua mõnede põhiteemadeni ning sissejuhatavad ajaloolised ja vaimsust tutvustavad raamatud ei kasuta ikkagi alles hiljuti ilmunud uurimustöid, siis tutvustan kokkuvõtvalt Jules Toneri (1982) ülipõhjalikus raamatus vaimude eristusest käsitletud teemasid, mis Jack Kelly (2007) kohaselt on mõeldud „edasijõudnutele“. Lisaks on ilmunud uuemaid käsitlusi teemadest, mida käsitleb „Vaimulike harjutuste“ esimene nädal, millest tuleb juttu töö lõpus.

I. Definitioon ja pärand

Tomáš Špidlík SJ (1992) defineerib akeediat Vita Antonii ja Origenese järgi kui hooletust, ükskõiksust. Aga sellega käivad veel kaasas Euagriusele viitavad δειλία (argus), κατήφεια (hüljatus), λύπη (melanhoolia). Euagrius Pontosest on arvatavasti esimene, kes näeb akeediat „lõunaaja tõvena“ (Ps 91,6). Kopti keeles on see *pehloped* – heitumine, süüria keeles *qûtâ're'yânâ* – vaimu rusutus. Ladina keeles hakati kasutama sõna *taedium* (tühimus), aga Cassianus jätkab akeedia kasutamist. Kaheksa surmapatu hulgas on küll raske eristada melanhooliat (λύπη) ja akeediat (Špidlík 1992: 5–6).

Kuna Loyolat saab nimetada oma aja ortodoksselt truuks lapseks, siis akeedia defineerimisel saame lähtuda varasematest määratlustest. Hilisema aja põhiteoloog Aquino Thomas defineerib akeediat kui „*tristitia de bono spirituali*“ (kurbus vaimuliku rõõmu ees). Kirjanik Evelyn Waugh seletab seda oma artiklis surmapatu seerias *The Sunday Times*'is inimese eesmärgist lähtudes: kui inimene on loodud rõõmuks Jumala armastuses, mis väljendub teenimises, siis sellest ära pöördumine on rõõmust keeldumine (McInerny 2009: 7).

II. Eluloos

Loyola enda eluloos saame teadaolevalt rääkida vaimulikust rõõmust ära pöördumisest ajast enne tema pöördumist, kui ta pani toime korrarikumisi (O'Neal 2006: 1), ja pöördumishetkest, kui ta unistas Jumala teenimisest ja sõjamehe kangelastegudest. Pärast unistamist kangelastegudest neidude ees jääb ta kurvaks, aga Jumala teenimisest unistades jääb rõõm temas kestma (Divarkar 1991: 16).

Loyolat nähakse mehena, kes on äärmiselt motiveeritud nii enne kui ka pärast pöördumist. Seda kinnitavad tema enda „Palveränduri päevik“ (*El Peregrino*), teiste kirjeldused temast, vaimulike harjutuste tekst ja isiklik päevik.

III. Vaimulikes harjutustes

„Vaimulikud harjutused“ on Loyola peateos, mis põhineb tema märkmetel enda pöördumise järgsetest kogemustest ja mida ta täiendas hilisemas elus edasi. Keskendun siin ühele kitsale osale „Vaimulike harjutuste“ tekstist ja olulistele punktidele üldises määratluses. Täiesti välja jääb neljanädalane jaotus ja sellest tulenevad liikumised hinges.

Otseselt minu kasutatavast mõistest akeediast on juttu ainult mõnes lõigus, kus räägitakse trööstitusest.

Vaimulike harjutuste eesmärk on, et inimene saaks ennast ületada ja korraldada oma elu, ilma et see oleks mõjutatud „ebatähtsast“. Positiivsena sõnastatult soovib ta, et me sooviksime ja valiksime seda, mis toetab eesmärki, milleks me oleme loodud (Loyola 1914: 17; 19). Harjutuste üks osa on vaimude eristamise märkamine ja selle eristuse õppimine.

Kuna „Vaimulike harjutuste“ tekst on eelkõige mõeldud käsiraamatuks läbiviijale, siis teen mõned eelmärkused teksti kohta, mis aitaksid neid, kes pole tuttavad mõistete ja kontekstiga.

3.1 Vaimude mõjutused

Vaimust rääkides mõtleb Loyola oma tekstides vaimu (hisp *espíritu*), keda inimene saab kogeda ja kelle kohta saab ainult inimene ise hinnangu anda, teise inimese kohta seda teha ei saa. Vaimude mõjutuste all ei ole siin mõeldud üleloomulikke võimeid ega seestumist (Toner 1982: 5–7; 11). Sama sisu kirjeldab George Aschenbrenner vaimsusest lähtuva spontaansusena ja kurjast lähtuva spontaansusena (Aschenbrenner 2007: 1) ja Briti kaasaja klassik Gerard W. Hughes lihtsalt tunde või igatsusena (Hughes 2003: 96).

Et teha kindlaks vaimulike harjutuste järgi akeedia, peaks kõigepealt diagnoosima inimese põhisuuna: kas ta liigub healt parema või halvast halvema suunas. Need suunad pole mitte lausa erinevad, vaid vastassuunad, kus ei ole keskteed. Ja kuna on tegu ühel skaalal liikumisega, siis peaks ka inimene ühte poolt hästi tundes teadma teist poolt. (Toner 1982: 48)

Halvast halvema suunas liikuvale inimesele annab kuri vaim või vaenlane (hisp *enemigo*), ette illusoorset mõnu ja meelelisi naudinguid. Hea vaim juhib neid aga ratsionaalse mõtlemisega moraalsele hinnangule, mille kaudu nad peaksid tundma kahetsust ja ebameeldivust. Ning patud võivad olla isegi kerged patukesed, mis aga patult patule inimest

Jumalast eemale juhivad. Oluline pole isegi patu dramaatilisus, vaid pigem ulatus. (Loyola 1914: 88; 92; Toner 1982: 50; 51)

Kuna Loyola ise arvestab oma käsitluses ainult inimesega, kes liigub parema suunas, siis on oluline seda eristust meeles hoida, kuna tõlgendused muutuvad vastupidiseks, kui rääkida teise suunaga inimestest. (Loyola 1914: 92; Toner 1982: 54)

Nii on Loojast eemaldumine väikeste isekate kalduvustega hullem kui mõne selge ja suure patu tegemine. Inimene ei pea olema mattunud pahesse, aga selliselt on tal nõrk veendumus ja puudub tahe tõhusalt kasvada armastuses ja Jumala teenimises.

See kirjeldus võib käia ka kord väga elu elanud kristlase kohta, kes on paigale jäänud keskpärasusse, kus langus paistab küll kaugel olevat, aga suund on ikkagi juba olemas.

Seda tausta vaadates, saame ütelda, et selle asemel, et küsida, kus inimene asub pühaduse ja patu skaalal, peaks küsima, mis läbiv suund inimesel on praegu (Toner 1982: 52; 53).

„Reegel 7. Inimesi, kes liiguvad heast parema suunas, puudutab hea ingel pehmelt, magusalt, kergelt, nagu veetilk kukub käsna peale, samas kui halb vaim puudutab neid teravalt, kära ja häirimisega, nagu veetilk kukuks kivi peale. Neid, kes liiguvad halvast halvema suunas, puudutavad varemmainitud vaimud vastupidiselt neile, kes liiguvad heast paremale. Vastassuunalisuse põhjus on selles, et inimese kalduvus on kas vastupidine või kooskõlaline kummagi vaimuga. Kui see on vastupidine, siis nad tulevad ilmselt lärmi ja nähtavate märkidega; kui see on kooskõlaline, siis nad tulevad vaikselt, nagu tullakse oma koju.“ (Loyola 1914: 92)

Loyola ise on ka oma pöördumise algul, kui ta on hakanud ära tundma vaimude mõjutusi ja loobunud ilmalikest ambitsioonidest, ikkagi veel palju juhitud isekusest ja edevast võistlusvaimust (Toner 1982: 51). Hea vaim saab selliste inimeste puhul rõhuda nende mõistusele ning seeläbi ärgitada õiglast ja arvatavasti ka valusat süütunnet. Inimene peaks nägema oma eluviisi ebamõistlikust ja loodetavasti ärgitab valu neid oma elu muutma.

Kui mõistusel veel on võime inimest veenda, et ta südametunnistus tunneb piinu, siis saab ütelda, et tal on valmidus Püha Vaimu vastu võtta. Inimesel on siis igatsus Jumala järele, kuid see võib olla äärmuslikel juhtudel kinni kaetud ja vaigistatud. (Loyolal on suur austus inimõistuse vastu ja ta näeb seda vahendina Jumala poolel. (ES punktid 2; 87; 96; 180–182)). (Toner 1982: 55)

Nendele, kes tahavad loobuda patust ja tahavad liikuda **heast või ka halvast parema poole**, käitub vastane, ehk halb vaim vastupidiselt eelnevale, pannes takistusi, kutsudes esile kurbust ja ärevust. Hea vaim jälle annab lohutust, meelerahu, julgust ja jõudu. (Loyola 1914: 88)

Täpsustades kirjutab Loyola 18. juunil 1536 Teresa Rejadellile: „Kui [saatan] leiab kellegi, kelle südametunnistus on hooletu ja kelle jaoks patustamine ei ole tõsine asi, siis teeb ka kõik, et lasta paista kergetel pattudel üldse mitte pattudena ja surmapattudel kergete pattudena ja eriti tõsistel surmapattudel tühise asjana. Niimoodi kasutab ta ära meie puudust, mille all ma mõtlen liiga muretut südametunnistust. Kui ta aga leiab eest inimese, kellel on väga tundlik südametunnistus (tundlik südametunnistus ei ole iseenesest mingi puudus) ja näeb, et see inimene väldib kõike surmapattu ja ka kerget pattu (nii palju, kui see võimalik on, sest me ei saa neid kõiki vältida) isegi hoidudes kõigest, mis paistab kerge patu moodi, ebatäiuslikkuse või puudusena, siis ta proovib tumestada ja segadusse ajada seda head südametunnistust, tuues välja patte, kus neid ei ole, muutes täiuslikkuse puuduseks, ainukese eesmärgiga tüüdata ja teha inimest ebalevaks ja õnnetuks. Kui ta ei saa panna inimest tegema pattu või isegi midagi sellist loota, nagu ka tihti juhtub, siis ta tahab teda vähemalt häirida.“ (Loyola 1991: 336)

Loyola reeglite teises osas on juttu veel Saatana erilisest pettusest, kus ta laseb ennast hea vaimuna paista ja alustab oma pettust pühade mõtete ja trööstiga või tekitab segadust Jumalast tulnud trööstil lõppemise aja kohta. Väsitades meid otseste rünnakutega, saab ta sisendada kergemini valesid, kuni inimese jumalasuhte kahtluse alla panemiseni, nii et võib-olla on võimatu järgida seda, mida me mõistsime Jumala kutsena. (Toner 1982: 58)

Tuues näite elumuutuse tagajärgedest, kirjutab Toner vastuseisust või lähedaste murelikust nõuandest inimestele, kes on religioosse pöörde läbi teinud (Toner 1982: 58). Inimene, kes on loobunud akeedilisest elust, võib kogeda samuti lähedaste inimeste korralekutsumise mõju. Varem jagatud meelelised naudingud ei saa temalt enam vastuseid. Samuti võib olla sisemisi tõrkeid, kus rolli mängivad oskused midagi muud teha. Väheseks võib jääda ka kogukonna toetus, kui pöördumine ei ole olnud nii selgelt nt ühegi koguduse kasuks või inimene ei leia selles endale kohta või on valikud koguduste poolt piiratud.

Sellise olukorra ohtudest kirjutab Loyola:

„Alguses käitub vaenlane tavaliselt järgmiselt. Ta seab takistusi ja raskendusi nendele, kes armastavad ja hakkavad Jumalat teenima, ja see on esimene relv, mida ta kasutab, et neid vigastada. Näiteks küsib ta: „Kuidas sa saad jätkata oma elu sellises meeleparanduses, ilma

leevendusega, mida sõbrad, sugulased ja asjad pakuvad? Kuidas sa suudad nii üksildaselt elada, ja ilma puhkusega, kui sa saaksid oma hinge ka teistmoodi päästa ja väiksemate ohtudega?“ Ta proovib meid veenda, et me elu peaks olema pikem, kui see tegelikult saab olema, kannatuste pärast, mida keegi varem pole pidanud läbi elama. Ta ei meenuta seda, mis head ja tröösti Issand saab anda hingedele, kes värske järgijatena Issanda teenimisel takistused ületavad ja valivad kannatused koos oma Looja ja Issandaga.“ (Loyola 1991: 333) Et püsima jääda vaenlase kiusatustele vastu seistes, peaks meenutama, et vaenlase ainuke lõppeesmärk on meid juhtida Jumalast eemale. Ja seda loomusele vastavat käitumist peab eeldama mõlemalt, et hea ja halb vaim käituvad püsivalt, ehk nende tahe inimesele on sama kogu aeg. (Toner 1982: 59)

Kirjeldades inimkonna vaenlast, näeb Loyola teda käituvat nõrga ja tahtekindlusetuna, „nagu naine“, ütleb ta ise. Kuni inimene ei hakka vastu, kiusab vaenlane teda, ja pärast, kui ta paika pannakse, taandub. Ja kui vastupidiselt, ollakse arglik ja taganetakse, siis tuleb ta järjest vihasemalt ja suurema jõuga rünnates. Ja veel: vaenlane tahab salastsemist, millele saab vastu astuda kellelegi vaimulikule inimesele ülestunnistamisega, nagu „kergemeelne mees“, kes teise mehe naist või tüdriku tahab ära võrgutada. Samuti vaenlane proovib järgi ja otsib inimese nõrku kohta, „nagu väejuht, kes rünnakut planeerib“.

Üldine hea vaimu eesmärk inimesele on, et ta areneks heast parema poole, halb vaim tahab vastupidist, et inimene hukatusele juhtida. Halb vaim võib ka algul võtta hea ingli kuju, lastes inimese mingil tegevusel paista hea eesmärgina, aga pärast siis juhtida ta samm-sammult oma halbade kavatsuste poole.

Hea vaimu mõjudena huvitaval kombel ei rõhuta Loyola nii väga armastust, usku ja lootust, mida võib juba siis eeldada Püha Vaimu mõju sees (aga mitte vastupidi), vaid rõhutab hoopis „julgust ja energiat“ (his *ánimo y fuerza*) (Loyola 1938: 2; 42; Toner 1982: 60).

Olulise seosena toonitab ta, et reflektiivse vaimse elu märk ei ole Püha Vaimu mõjude kogemine. Need Püha Vaimu mõjud saavad inimest aidata ja julgustada, aga nendega ei peaks uhkustama ega neisse kiinduma. Kuid igal juhul saavad need olla abiks Jumala tahte leidmisel. (Toner 1982: 60)

See *fuerza* on oluline näitaja edasiliikumisel või regressil. Kas inimene seda suunab välja või mitte, määrab ära selle, kas inimene raskemal tõe hetkel käitub oma kalduvuste ja hirmude ajal ja heitub siis ning leiab end takistustes Kristuse järgimisel. (ES 116, 195 ja 16, 155 ja 7,

323, 324, 327) Peab ainult täpsustama, et *fuorza* on vaimulik energia ja sellel pole sidet trööstiga. Küll annab seda hea vaim ja see mõjutab ainult inimese vaimuelu. (ES 315) (Toner 1982: 64; 65)

3.2 Vaimude eristamine

Vaimude eristamise võib jaotada kolme etappi:

- 1) Hakata märkama vaimulikke liigutusi inimeses. Eristame selle teistest liigutustest.
- 2) Hakata mõistma neid liigutusi. Näeme seda suunda, kuhu see liigutus meid tahaks juhtida, ja võimalikke tagajärgi.
- 3) Õppida neid kas vastu võtma või tõrjuma. Teame selle algupära. (Toner 1982: 39–43)

Üks suurimaid probleeme ongi juba kindlasti tähelepanus, liigutuste äratundmises. Sest on vaja ka reflektiivsust ja vaimulike liigutuste eristust. Oma roll selles tabamatuses on meie enda patususel ja vaenlase mõjutustel. Kõige selle kohal on aga inimese enda piiratus, meie lühike tähelepanu ning psüühilise kogemuse kõikumus ja keerukus. (Toner 1982: 40)

Tähelepanu ise on väga raskesti paigalhoitav. See reageerib kergesti sensoorsele stiimulile ja enda sisemisel kogemusel ja afektiivsusel on seda raske hoida. Meil on tihti ainult pealiskaudne arusaam mõnest meeleseisundist, mis on meeldiv või ebameeldiv, rahulik või rahutu, või sellest, kust tulevad sisemised liigutused, mida nad meie kohta ütlevad, kuhu suunavad, mis väärtus neil on, mis seoses on nad meie elueesmärgiga. Kergemini tajutav on see, mis on eriti mõjus või kauakestev. (Toner 1982: 41–42)

See, et meie huvid on suuresti pööratud meie enda kasu saamisele, ei tähenda, et me neist sügavamalt väga teadlikud oleme. Filosoofide, psühholoogide ja pühade poolt hinnatud teadlikkus ei tule kergelt. (Toner 1982: 41)

Nendel mainitud põhjustel vajuvad unustusse ka mitmed olulisemad vaimulikud sisemised liigutused, mis meid muidu Loojaga koostööle ärgitaksid. Samuti võime nii endalegi märkamata lasta ennast vaenlasel mõjutada, seda ise hästi mõistmata. (Toner 1982: 42). Kõige selle taustal on vaja julgustust ja palvet. (Toner 1982: 43)

Toneri järgi eristab Loyola veel vaimseid ja mittevaimseid liigutusi inimeses. Kui neid hakata segamini samade põhimõtete järgi käsitlema, siis see ei ole Loyola mõtte järgimine ja võib suure segaduse tuua (vt ES 316; 317). Nagu Paulus kirjutab Rm 7,15–25, on temas miski, mis teeb, mida ta ei taha. Ja siit saabki hakata eristama lihalikku ja vaimset. Lihalikku inimest

juhib isekus ja mitte Kristus. Need kaks suunda on täielikus konfliktis (Gal 5,17). (Toner 1982: 72)

Ent kogemus on näidanud, et nii manduv kui ka arenev kristlane võivad kogeda Loyola tähenduses hea või halva vaimu märke vastupidiselt. Manduv kristlane võib kogeda hea vaimu mõjusid meeldiva ja harmoonilisena ning arenev kristlane jälle lihalikke kiusatusi normaalsete ja meeldivatena. Markuse evangeeliumi 10. peatüki salmides 17–22 leiame noore mehe, kes oli heast parema poole liikuv, aga temas oli lihalikku kiindumust varandusse, ja kuna ta oli arenev, siis ta oli kurb, kui kutse Kristust järgida tähendas millestki loobumist, milleks ta ei olnud siis valmis. (Toner 1982: 75)

Me saame hinnata vaimu mõju inimesele siis, kui me teame, mis alale temas see mõju avaldab: kas vaimsele või mittevaimsele. Kindel hea või halva vaimu mõjude mõõdupuu on reaalsed olukorrad, väljastpoolt tulevad sündmused, millele inimene reageerib. See ei lase mõningaid reegleid kontekstist välja võtta ja õigeks või valeks hinnata käitumist, mis seda ei ole. (Toner 1982: 77)

Et teha kindlaks halva vaimu mõjutused, peaks jälgima mõtete käiku. Kui algus, keskpaik ja lõpp on head, siis saame ütelda, et need pärinevad healt vaimult. Kui mingi etapi osa aga juhib inimest kurjale, tekitab ebaselgust, segadust, häirib, võtab meelerahu või juhib millelegi, mis on vähem hea kui alguses, siis pärineb see mõte kurjalt vaimult. (Loyola 1914: 91)

Kui kuri vaim on tabatud, siis peaks jälgima mõtete käiku ja otsima nende algupära, et edaspidi saaks inimene kurja vaimu plaanid varakult tabada.

Kui trööst on tulnud ilma eelneva põhjusega, siis eeldab Loyola, et see on kindlasti Jumalalt. Aga inimene peaks hoolikalt järele vaatama täpse aja, mil ta tröösti koges, ja eristama seda pärasisest n-ö järelmaitsest ja särast. Just sellel pärasisel meeldivate tundmuste ajal võib inimene oma mõistusega või hea või halva vaimu juhendamisel kurjast vaimust mõjutatud saada ja sellel hetkel vastu võetud otsused peavad olema hästi läbi kaalutud. (Loyola 1914: 91; 92)

Kõigi nende nüansirohkete reeglite eesmärk on inimesel aidata vastu võtta hea vaimu mõjutus ja tõrjuda halva oma. (Toner 1982: 30)

Täpsustades veel, siis peab lisama, et Loyola ei näe neid vaimude mõjutusi Jumala ilmeksimatu ja selge häälena, aga kindlasti eeldab ta, et armastav Looja on andnud inimesele võime temaga kontaktis olla. Sisulist vahet ei ole siin selles, et kas sõnumikandja on vaim või

Jumal, kuigi Loyola ise eristusi teeb. Võiks öelda, et see suhtlemine on kõige tavapärasem, mida Looja kasutab. (Toner 1982: 31–32)

Inimesele vastutõtaja ehk vaenlane takistab Püha Vaimu tööd ja tahab ära hoida kristlase täielikku pühendumist. Ta mõjutab inimest sisemiste liigutuste, kiindumiste ja mõtetega. Ja seda ei saa samastada vaimust vaevatud olekuga. (Toner 1982: 31–33)

Kurja vaimu olemasolu polnud teksti kirjutamise ajal nii väga küsimuse all ja võib arvata, et Loyola uskus isikustatud kurja olemasolusse. Aga süsteemi töötamiseks ei ole see tegelikult vajalik. Olulisem on märgata kahte erinevat sorti liigutust ehk nende vaimude tegevuse tagajärgi ja ka osata eristada inimese enda mõistuse häält. Kramplik või liigne huvi vaimude vastu võib olulisest hoopis kõrvale juhtida. (Toner 1982: 35; 36; 260-270)

Sisemiste liigutuste all peab Loyola silmas mõtete liikumist (otsused Jumala, enda ja maailma kohta, kujutlused, plaanid), afektiivseid tegusid (armastus, viha, iha, hirm) ja afektiivseid tundeid (rahu, soojus, kibedus, magusus, elevus, masendus). Mõned neist mainituist aitavad kaasa Püha Vaimule avatuks saamisele ja teised mitte. Lisaks on veel neid liigutusi, mis iseenesest alati kas ehitavad üles või lammutavad Kristuse taolisust inimeses. (Toner 1982: 37)

Peale selle jätab Loyola koha inimese loomulikele või omandatud kalduvusele teha head ja kalduvusele teha pattu, seda kõike eraldi isikustatud vaimudest. See tuleb meie langenud olekust, harjumustest ja mõtlemisvõime puudustest. Aga kes või mis iganes meid ka mõjutaks, oleme meie need, kes lõpuks tegutsevad. Ja enamasti ei ole vaja teha vahet, kas kalduvus on pärit mingilt vaimult või inimeselt. (Toner 1982: 37) Oluline on eristada liigutust ja tema mõju. Inimene peab liigutusele reageerima, et tal mingi mõju oleks, iseenesest ei saa mingi kalduvus, ingel ega vaim inimest päästa või hukule määrata. (Toner 1982: 38).

Aga neid liigutusi ei saa sundida, „Vaimulikes harjutustes“ kirja pandud reeglite mõte ei ole iseenesest tekitada mingeid tundeid või seisundeid, vaid nad peaksid ikkagi ainult aitama inimesel neist teadlikumaks saada ja abistama nende hindamisel.

3.3 Trööst ja trööstitus

Trööstist kirjutab Loyola: „Kolmas reegel: Ma nimetan seda trööstiks, kui mingi sisemine liigutus on põhjustatud, mis süütab hinges armastuse Looja meie Issanda vastu, ja mis siis selletõttu ei saa armastada ühtegi loodud asja nende endi pärast, vaid ainult nende Looja tõttu. [...] Samuti nimetan ma trööstiks igat kasvu lootuses, usus ja ligimesearmastuses, ja igat sisemist rõõmu, mis on suunatud ja tõmbab taevaste asjade poole ja oma hinge pääsemisele, rahustades seda ja andes Loojas ja Issandas oma rahu.“ (Loyola 1914: 88)

Trööstiks nimetab Loyola seda, kui inimesel suur armastus Jumala vastu ja ta suudab kõike olemasolevat ainult Looja pärast armastada, mitte nende endi pärast. (Loyola 1914: 88). Ta kasutab sõnu nagu rahuolu, turvalisus, rahu, meelerahu, puhkus, rõõm, rõõmustamine, magusus, soojus, pisarad (Toner 1982: 98).

Selline vaimulik trööst tuleb ja on suunatud andeks saanud patustajale Jumala armastuse pärast. Vaimulik trööst on mõjutatud Kristuse kannatustest ligimestes. Ta on tavaliselt teadlik maailma patust ja hädast. (Toner 1982: 102)

„Neljas reegel: Ma nimetan **trööstituseks** kõike, mis on vastupidine kolmandale reeglile, nagu pimedus hinges, hinge häiritus, kalduvus maistele ja madalatele asjadele, erinevate kiusatuste ja ärrituste põhjustatud rahutus, kalduvus enesekindlusetusele, ilma lootuse ja armastusega, kui inimene on laisk, loid ja kurb, olles nagu eemal oma Loojast ja Issandast. Sest nagu trööst on vastupidine trööstitusele, nõnda on ka mõtted, mis tulevad trööstist, vastupidised trööstitusele.“ (Loyola 1914: 88)

Hea vaim, kes tröösti toob, saab inimest aidata mitte ainult meeldivaga, vaid ka sellega, et laseb inimesel olla trööstituses ning annab jõudu seda isetult ja armastusega taluda. Loyola kinnitab, et kasvamine kristlikus elus ei sõltu trööstist ja olulisemad on kindlad voorused nagu kannatlikkus, alandlikkus, kuulekus, ligimesearmastus jne. Trööst on hea, niivõrd kui see aitab kasvada usus ja armastuses. See trööst, mis ei aita vaimulike harjutuste läbiviimisel, tuleks eemale lükata (ES 78, 206). Isegi kuri vaim võib anda vaimulikku tröösti (ES 331–332).

Me ei peaks eelistama tröösti ega trööstitust, pikka elu ega lühikest, tervist [ega haigust] (ES 23). Kuigi pigem peab Loyola tröösti soovitavaks, millekski, mille poole pürgida, ei tohiks

trööstituses olev inimene jääda leppima oma olukorraga, vaid peaks püüdma seda ületada. (Toner 1982: 63)

Lihtne ja loomulik tundub tõlgendada rõõmu ja tröösti Püha Vaimu tegutsemise märgina, aga Loyola näeb neid selgelt eraldi. See võiks ka ümber lükata trööstituses oleva inimese tõenäolise vaate endale kui süüdlasele selles, et ta ei tunne rõõmu Jumalast. (Toner 1982: 67) Loyola kinnitab, et ka trööstituses, kui inimene tundub olevat kurja vaimu meelevaldas, nii et selle mõjutustele on raskem vastu hakata, on tal jumalik abi, ka siis, kui ta seda ise ei taju (Toner 1982: 68). Ja kui Looja on lasknud inimesel olla trööstituse seisundis, siis vaimulik trööst on *consolación intensa* ehk eriti intensiivne.

Trööstituses olev inimene tunneb ennast eraldatuna oma Loojast, on segadus, rahutus, suundumine põlastusväärsele asjadele, saginast ja kiusatusest põhjustatud ärevus. Inimene kaldub mitteusaldamisele, lootusetusele, ta on loid ja leige. Kuid peab kindlasti täpsustama, et Loyola ei samasta seda seisundit ise veel kindlasti patuga, vaid rääkida saab ikka kalduvusest meeltes, mille põhjused võivad olla küll inimeses endas, aga tuleneda ka temast väljastpoolt. (Loyola 1914: 88)

Trööstituse seisundis olles peaks inimene vältima võimaluste piires suurte otsuste tegemist ja püüdma vastu võidelda rohkema mõtiskluste, palvete ja muu taolisega. Samas ta tunnistab, et just siis on see eriti raske püsima jääda ja vaimulik tegevus tundub eriti viljatu. (vt ES 318)

Selle hüljatuse kogemuse kohta kirjutab Loyola, et siis peaks inimene mõtlema, kuidas Jumal on ta jätnud ta enda jõudude hoolde, ilma jumalikust abist, et ta saaks ennast tõestada vaenlasele vastu hakates. See jumalik abi on tal ikka alati olemas, kuigi inimene ei taju seda ülevoolava tulisusena.

Põhilisi põhjusi trööstituseks leiab Loyola kolm:

- Esimene on meie endi leigus, laiskus ja hooletus vaimulikus praktikas.
- Teise põhjusena toob ta välja meie väärtuse tõestamise, kus saame näidata oma pühendumist, kui me ei tunne lohutust ja Jumala ligiolu.
- Kolmandana annab trööstitus meile adekvaatsema pildi meie endi võimetusest, kui näeme, et me ise ei saa tekitada ega hoida vaimulikku tröösti. (Loyola 1914: 89)

Trööstitus seisundis inimene peaks tuletama endale meelde ja uskuma, et Jumala abiga saab ta kõik vaenlased võita. (Loyola 1914: 89)

Peab eristama veel Jumala tahet üldiselt ja inimese vaimude eristust temale isiklikult. See, mis inimene leiab, ei ole üldkehtiv, see kehtib vaid temale ja just sellel hetkel (Toner 1982: 12). Me ei saa kuidagi teada saada Jumala tahet teisele inimesele ega isegi seda, et see, mis otsustasime, teostub. Kui tekib kahtlus, millist head tegevust on vaja teha, siis peab kaaluma, mis toob Jumalele suuremat au ja millest saab kasu suurem kogus inimesi. (O'Neal 2006; Loyola 1991: 307–308)

Tavaliselt võiks rahu tähendada ühelt poolt vabadust heitlevatest või konfliktsetest mõtetest ja tunnetest, teiselt poolt väärikat mõtete ja soovide integratsiooni, mida on tõsiselt ja süvenenult tehtud. Lisaks sellele võib veel olla rahu tunne. Aga **rahu vaimulikus tähenduses** on rahu, mis põhineb usul, lootusel ja armastusel, mis tuleb Pühast Vaimust. See on realiseerunud kristlus. (Toner 1982: 88; 89)

Järgmiseks küsin, kas akeediat põdev inimene liigub parema või halvema suunas ning kas saab vaimulikult parema suunas liikuv inimene olla vaimulikult laisk.

IV. Teoloogiline refleksioon

Vaadates Loyola lähenemise radikaalsust ja pühendumist, võib tõmmata paralleele apostel Paulusega, kes kasutab väga sarnast duaalset lähenemist (Wrembek 2013). Loyola näeb inimest dualistlikus maailmas, kus ta on kas hea või halva mõjuväljas. Lõplikult on see võitlus Kristuse ja Saatana vahel. Kõikidest metafooridest Piiblis – seemne idanemine, väljaränne, istanduse pidamine jms – leiab Loyola võitluse olevat kõige tabavama, et oma lähenemist selgitada. Seal on sees ka mõistuse kasutamine, vaba tahe ja vastutus. See pilt rõhutab truudust, julgust, indu, valmisolekut ja heldust, et võidelda mitte ainult enda hinge, vaid kõikide hingeõnnistuse pärast. Kuigi see võitlus on põhimõtteliselt isiklik ja samas kosmiline. Inimese enda valikuga anname võidu heale või halvale mõjutajale. (Toner 1982: 31; 32)

Akeedia on sellisel juhul ühemõtteliselt negatiivne mõiste, mille põhjuseid peaks inimene analüüsima ja püüdma olukorda parandada.

Loyola poolt saaks positiivse mõttena tuua lähenemise, mida kirjeldab talle omistatud ütlus (Barry 2003: 11) „Me peame Jumalat niimoodi usaldama, justkui sõltuks kõik meist endist ja mitte Jumalast. Me peame aga oma jõude niimoodi koondama, justkui sõltuks kõik Jumalast ja mitte meist endist“ (Siebel 1996: 15).

Nähes Jumala läkitust, saab pinge tegutsemise (või mittetegutsemise) ja kontemplatsiooni vahel lahendada mitte väliselt, vaid rahu Jumalaga (Körner 2013).

Inimene, kes on läbinud vaimulikke harjutusi ja/või järgib Loyola vaimsust, peaks omama arenevat või aktiivset suhet Jumalaga ja adekvaatne vastus selles suhtes on armastus, mis omakorda tähendab ka tänulikkust ja püüdu vastata sellele, oma võimete piires, armastusest motiveeritud tegudega. Olukorras, kus inimesel on võimalus ja põhjus tegutseda, aga ta ei tee seda, võiks järeldada, et inimesel on suhteprobleem Jumalaga ja/või motivatsiooniprobleem (Wrembek 2013).

Ignatiuslik vaimsus on reflektiivne ja süvenev. Tegusid ja mõtteid saab hinnata nende viljast, saab küsida, missugune vaim on inimest mõjutanud mingit otsust langetama. Parem on teha vähem asju intensiivselt kui palju asju väiksema süvenemisega. (Müller 2006) Võiks arvata, et teo süvenenud hindamine ja tulemus on inimese jaoks paremini tabav.

Lähenedes akeediale loyolalikult, peaks ka seda pärast hindama, küsides: „Mis tunde see jättis? Kas see tõi sind Jumalale lähemale?“ (János 2012)

Jules Toneri abil olen näidanud, et Loyola jaoks ei käi akeedia ja vaimulik areng kokku. Niipalju, kui laseme ennast kaasa minna halva vaimu mõjutustest ja ei otsi või tunne tröösti ega käitu ligimest ja Loojat armastavalt, on meie suund Loojast kaugenev. Sel juhul saab heast parema suunas liikuv inimene olla mingite nõrkuste kaudu vaimulikult laisk, nagu on üldse raske leida puhtaid juhtumeid, nagu nägime Markuse evangeeliumi rikka noormehe näitel.

Tähelepanu kasvatamiseks pakub Loyola jesuiitidele kohustusena, teistele soovitusena igapäevase *Examen*'i. See on ära toodud „Vaimulike harjutuste“ esimeses nädalas, mis on mõeldud muu hulgas oma eksimuste ja pattude märkamiseks. Seda on kohandatud ka igapäevasemaks otstarbeks, juhuks, kui inimene ei ole tingimata patustanud või eksinud. (Wrembek 1996: 1)

Seostades *Examen*'it vaimude eristamise teemaga saab anda hoopis uue dimensiooni *Examen*'ile. Südametunnistuse asemel saab rääkida teadlikkuse läbikatsumisest ja harjutamisest. Selles *Examen*'is ei toimu hinnangute andmist, pigem õpitakse neid raskesti märgatavaid sisemisi liigutusi tähele panema, nii et sellest võiks saada pidev harjutus ja harjumus. (Aschenbrenner 2007: 1)

Esitan siin punktid, mis esinevad sageli välja pakutud *Examen*'ites. (vrdl [’magis] – Ignatianische Experimenten zum Weltjugendtag 2005: 72–73 ja Aschenbrenner 2007: 4–7):

Ma olen teadlik ruumist, kus ma olen, kellaajast, inimestest enda ümber, oma hingamisest ja kehast.

Ma keskendun Jeesus Kristusele, kes mind ustavalt juhib ja saadab.

Ma palun Pühal Vaimul mind kinnitada, kui ma vaatan tagasi möödunud päevale.

Ma otsin hetki, kus ma tundsin usku, lootust, armastust, lohutust, usaldust, tuge, lähedust ja soojust.

Ma otsin hetki, kus ma tundsin kahtlusi, üksildust, hirmu, lootusetust, distantssi, eraldatust ja teisi ebameeldivaid tundeid.

Ma vaatan tagasi armastava pilguga möödunud päeva tundidele ja hetkedele. Kus ja kuidas ma kohtusin Jumalaga, teistega ja endaga nendel hetkedel?

Ma vestlen Jumalaga, nagu sõbrad vestlevad omavahel, ma toon tema ette selle päeva meeolud ja hinnangud.

Ma ütlen välja oma tänu, küsimused, eestpalved.

Kokkuvõte

Tutvustan lühidalt López de Oñaz y Loyolast alguse saanud Jeesuse Seltsi tegevusi ja algupära. Tahan näidata vaimset pingevälja kontemplatsioon ja tegevuse vahel ning toon välja võimaliku takistuse pingete tasakaalus hoidmisel akeedia näol. Aquino Thomase järgi on akeedia kurbus vaimuliku rõõmu ees.

Kuna Loyola enda elus saab üksikuid seiku välja tuua, mida juba niigi on käsitletud, siis keskendun tema peateose käsitlele erinevate tõlgete ja Jules Toneri põhjaliku analüüsi abil.

Kuna „Vaimuliku harjutuste“ teksti näol on tegu käsiraamatuga, siis sellega vähem tegelenud inimesele oleks vaja mingite punktide juures kommentaare, märkuse ja konteksti seadmist.

Kõik harjutused ja tegevused peaksid Loyola arvates olema suunatud inimese kindlale Looja poolt seatud eesmärgile, mida nende harjutuste läbiviija ja reeglite järgija peaks saama järjest paremini järgida. See tähendab mitmesuguste sisemiste liikumiste märkamist, eristamist ja äratundmist ning oskust näha, kuhu suunas nad inimest kallutavad.

Loyola tutvustab kahes eri suunas „tõmbavat“ vaimu, kes inimesele mõju avaldavad. Need tõmbamised on polaarselt vastassuunalised ja sõltuvalt inimese üldisest seadistusest mõjuvad ka vastupidiselt. Hea vaim mõjutab paremast paremale liikuvat inimest rõõmu ja meeldivusega, halb vaim aga kiusatuse ja morjendamisega. Halvast halvema suunas liikuvad inimest kutsuvad hea vaim mõistuse abil meelearandusele ja halb vaim pakub õigustusi järjest rohkema madaluse poole langema.

Jumal võib pakkuda inimesele tröösti, et teda julgustada ja aidata, aga võib ka selle ära võtta, et teda kasvatada või lasta inimesel tunda tema sõltuvust tema Loojast. Trööstist ilmajäämine võib ka olla seotud inimese enda tegevusega. Lisaks usule, lootusele ja armastusele toob Loyola välja „julguse ja energia“, mida inimene saab kasutada oma vaimse elu elamiseks või siis hoopis lastes sellel känguda.

Kindlasti peab rõhutama, et trööst ei ole seotud Looja tegeliku abiga, mis on inimesega alati, sõltumata tema tunnetest. Olulisim otsustaja sisemise elu kohta on aga tegelikud sündmused inimese elus.

Kuna üks suurimaid probleeme on nende liigutuste tähelepanemine, siis on Loyola välja pakkunud harjutusi, et neid õppida regulaarselt tähele panema. Tema välja pakutud *Examen* on toodud rõhuasetuselt südametunnistuse läbikatsumises, igapäevasemasse, teadlikkuse läbikatsumise konteksti.

Akeedia mõiste saab Loyolalt väga ühemõttelise negatiivse hinnangu: see on olukord, mida peaks proovima muutma. Sellele võiks aidata kaasa *Examen*'i omandamine ja praktiseerimine.

Kasutatud allikad

Allikad

- LOYOLA, IGNACE DE. *Ejercicios espirituales*. Salamanca, Manuel P. Criado, 1938.
- LOYOLA, IGNACIO DE. Vaimulikud harjutused. Tõlkinud Maarja Kaplinski. – *Akadeemia* nr 1, 1992, lk 84–102.
- LOYOLA, IGNATIUS OF. Toim Edward J. Malatesta SJ. George E. Ganss, and Parmananda Divarkar. *Spiritual Exercises and Selected Works*. New York, Paulist Press, 1991.
- LOYOLA, IGNATIUS OF. *The Spiritual Exercises*. Transl. Elder Mullan SJ. New York, P.J. Kennedy & Sons, 1914.

Kirjandus

- [*'magis*] – *Ignatianische Experimenten zum Weltjugendtag*. Frankfurt, Deutsche Provinz der Jesuiten, 2005.
- ASCHENBRENNER SJ, George. *Consciousness Examen*. Loyola Press, 2007
- BARRY SJ, William A. Jesuit spirituality for the whole life. – *Studies in the Spirituality of the Jesuits* 35/1, 2003.
- DINZELBACHER, Peter, HOGG, James Lester. *Kristlike ordude kultuurilugu*. Tõlkinud Ilme Rebane. Tartu, Johannes Esto Ühing, 2004.
- DIVARKAR, Parmananda. Introduction. – *Spiritual Exercises and Selected Works*. Toim Edward J. Malatesta SJ. George E. Ganss, and Parmananda Divarkar. New York, Paulist Press, 1991.
- HELK, Vello. *Jesuiidid Tartus 1583–1625: vastureformatsiooni eelpost Põhja-Euroopas*. Tartu, Ilmamaa, 2003.
- HUGHES SJ, Gerard W. *God in all things*. Hodder & Stoughton, 2003
- MCINERNY, Daniel. Sloth: The Besetting Sin of the Age? – *Logos: A Journal of Catholic Thought and Culture*, Volume 12, Number 1, Winter 2009, pp. 38–61.
- NADAL SJ, Jerónimo. *Der Geistliche Weg*. Tlk. Josef Stierli SJ. Freiburg: Johannes Verlag Einsiedeln, 1991.
- O'NEAL SJ, Norman. *The Life of Ignatius*. Milwaukee, Fox Company, 2006.
- PIIBEL. Eesti Piibliseltsi väljaanne, Tallinn, 1999.
- SIEBEL SJ, Vitus. *Otsida ja leida Jumalat kõiges*. Tartu, Johannes Esto Ühing, 1996.

- SWITEK, Günter. Die Eigenart der Gesellschaft Jesu im Vergleich zu den anderen Orden in der Sicht des Ignatius und seiner ersten Gefährten. – *Ignatianisch: Eigenart und Methode der Gesellschaft Jesu*. Hrg Michael Sievernich et al. Freiburg, 1990.
- ŠPIDLIK SJ, Tomáš. Accidia. – *Encyclopedia of the early church. Volume I*. Edited by Angelo Di Berardino. 1992, lk 5–6.
- ZSUZA, Vladár. Sajnovics's Demonstratio and Gyarmathi's Affinitas: Terminology and methodology. – *Acta Linguistica Hungarica*, Volume 55, Issue 1, 2008, pp. 145–181.
- TARVEL, Peeter. *Ignatius Loyola*. Tallinn, EELK konsistooriumi kirjastusosakond, 1995.
- TONER SJ, Jules J. *Commentary on Saint Ignatius Rules for Discernment of Spirits: A Guide to the Principles and Practice*. Saint Louis, Institute of Jesuit Sources, 1982.

Käsikirjalised materjalid ja suulised teated

- HORVATH, Arpad SJ. Suuline teade Hannes Heinsarile 2005 augustis Kölnis.
- JÁNOS SJ, Lukács. Kirjavahetus Hannes Heinsariga 24.12.2012. Autori valduses.
- KELLY SJ, Jack. Suuline teade 2007 Frankfurt am Main.
- KÖRNER SJ, Felix Dr. phil. Dr. theol. habil. (Pontificia Università Gregoriana. Professor für Dogmatik und Theologie der Religionen). Kirjavahetus Hannes Heinsariga 3.01.2013. Autori valduses.
- MÜLLER SJ, Lutz. Suuline seminariettekanne jesuiitlusest. Sügis 2006 – kevad 2007. Frankfurt am Main, Gruppe Manresa 2006–2007.
- WREMBEK SJ, Christoph. Suuline teade Hannes Heinsarile 5.01.2013 Tartus.

Summary

López de Oñaz y Loyola and laziness

I introduce shortly the origin and activities of The Society of Jesus that was started by López de Oñaz y Loyola. I want to show the spiritual tension between contemplation and activity, and how this can be hindered by *acedia*.

I will bring out a short history of the term ‘acedia’ and the spiritual definition from Thomas Aquinas, where he sees this as sadness before spiritual good.

In Loyola’s own life there are only a few points where we could speak about *acedia* and these are already handled thoroughly elsewhere. I will concentrate on the translations and analysis by Toner from his main work, the *Spiritual Exercises*. As this is first of all a handbook, then it is suitable for those who have less knowledge of it, as it provides comments, annotations and context.

All exercises should according to Loyola lead the person to the aim set by the Creator. Exercises and rules should help move the person better towards this goal. This means noticing, differentiating, recognising and having the ability to see where different inner emotions lead us.

Loyola introduces spirits who lead us towards two different directions. The directions are polar opposites and depend on the general setting of the person and affect us accordingly.

The good spirit affects persons who go from good to better with joy and pleasantness, the bad spirit with setting up temptations and sadness.

The person who moves from bad to worse, is affected by the good spirit through reason that calls up in him remorse and sadness, whilst the bad spirit offers justification to follow still lower tendencies.

The Creator can offer persons consolation, encouragement and help, but can also take this away to help him grow and feel his dependence on his Creator. Being left without consolation can be affected by the persons own behaviour.

In addition to faith, hope and charity, Loyola brings out ‘courage and energy’ what the person can use to live out his spiritual life or to let it shrivel up.

It must be emphasised that consolation is not connected to the Creator’s actual help, which is with him always, independent of his feelings.

The most important signs about the spiritual life of person are the actual life events.

As it seems that the biggest problem is noticing these inner movements, then Loyola has proposed exercise, to help notice them regularly.

His *Examen* of conscience has been brought to a more everyday context of consciousness.

The term 'acedia' is a clearly negative one. It is a condition that one should try to change and that can be helped by the continual practice of *Examen*.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Hannes Heinsar

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 29.04.1981)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
López de Oñaz y Loyola ja laiskus

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Marju Lepajõe,

(juhendaja nimi)

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 10.05.2013 (*kuupäev*)